ਕੰਚਨ ਕੁਮਾਰੀ

ਬਨਾਮ

ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ।

(2022 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 1031)

ਜੁਲਾਈ 25, 2022

ਕੇ. ਐਮ. ਜੋਸਫ ਅਤੇ ਹ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ।

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦਾ ਕੋਡ, 1973: ਸ.438 – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ-ਜਮਾਨਤ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਵਿਪਰੀਤ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਸ.438 ਅਧੀਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅੱਗੇ ਅੰਤਿਮ-ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 406, 420, 467 ਅਤੇ 468 ਲਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਕਤ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਏਜੰਟ ਦਾ ਲਾਇਸੈਂਸ ਰੱਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ – ਅਜਿਹੇ ਅਗਾਊ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਔਚਿਤਜ – ਫੈਸਲਾ: ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੋਂ ਪਰੇ ਜਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ – ਅਜਿਹਾ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਖਿਲਾਫ ਸ.438 ਅਧੀਨ ਅਗਾਊ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੁਚਿਤ ਸੀ – ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜੀਵਿਕਾ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲੇਟ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1031 ਦਾ 2022।

ਪਟਨਾ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਮੈਂਟ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਤੀ 27.04.2022 ਦੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਮਿਸਲੇਨੀਅਸ ਨੰਬਰ 55125 ਦਾ 2021 ਵਿੱਚ ਤੋਂ।

ਸੋਮੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਝਾ, ਪਰਵੇਜ਼ ਆਲਮ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਮਨੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਹਰਸ਼ ਚੌਧਰੀ, ਅਧਿਵਕਤਾ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਲਈ।

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

ਆਦੇਸ਼

1. ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

2. ਦੂਜੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਦੇ ਕੋਡ (ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 438 ਅਧੀਨ ਅੰਤਿਮ-ਜਮਾਨਤ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਿਰਤਾਬੋਰ ਪੀ.ਐਸ. ਕੇਸ ਨੰਬਰ 174 ਦਾ 2021 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਲਈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 406, 420, 467 ਅਤੇ 468 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ। ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਦੁਆਰਾ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਕਹੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ। ਮਾਮਲਾ ਇੱਥੇ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਹ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 136 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ:

“ਸੀਨੀਅਰ ਸੁਪਰਿਟੈਂਡੈਂਟ ਆਫ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ, ਬਾਂਕੀਪੁਰ ਨੂੰ ਕੰਚਨ ਕੁਮਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਏਜੰਟ ਦੀ ਲਾਇਸੈਂਸ/ਅਧਿਕਾਰਤਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ ਦੀ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਹਾਰ ਜਾਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ।”

3. ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

4. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਉਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਣ ਦਿਖਾਓ ਨਹੀਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਉਸ ਦਾ ਕੇਸ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਿਕਾ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਬਲੈਕਲਿਸਟ ਕਰਨ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ ਦਿਖਾਓ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਠਿਆ ਹੈ।

5. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸੁਮਿਤ ਮੇਹਤਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ (2013) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ 570 ਵਿੱਚ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਕੇਸ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਤਾਂ ਉਚਿਤ, ਅਨੁਕੂਲ, ਤਰਕਸੰਗਤ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਸ ਦਾ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲਈ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

6. ਜਵਾਬੀ-ਰਾਜ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਓਰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਦ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 438 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁੱਦੇ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਾਹਮਣੇ ਹੈ, ਭਾਵ, ਕੀ ਅਰਜ਼ੀਕਰਤਾ ਨੇ ਅਗਾਊ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਕੇਸ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

7. ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਪੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਧਾਰਾ 438 ਕ੍ਰਿ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਉਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਇੱਕ ਤੀਜੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਜੀਵਿਕਾ ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿਵਲ ਪਰਿਣਾਮ ਵੀ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇੱਕ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨਿਆਇਕ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਆਦੇਸ਼ ਇਸ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਕਰਕੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜੋ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਉੱਪਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ। ਅਪੀਲ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਦੇਵੀਨਾ ਗੁਜਰਾਲ

(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ : ਸ਼ੇਵਾਇਲ ਮੋਂਗਾ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਅਪੀਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta

Advocate